

УДК 658. 14.17

М.І. Руденко, асист.

Кіровоградський національний технічний університет

Система управління фінансовим забезпеченням автомобільного транспорту

У статті розкрито сутність та особливості організації системи управління фінансовим забезпеченням підприємств автомобільного транспорту, виокремлено основні етапи та напрями такого управління. Охарактеризовано стратегічний, тактичний та оперативний рівні управління фінансовими ресурсами у сфері автотранспорту. Визначено основні шляхи підвищення прибутковості автотранспортних підприємств. Запропоновано механізми нейтралізації фінансових ризиків.

фінансове забезпечення, автомобільний транспорт, система управління, фінансові ресурси, прибуток, тарифна політика, фінансові ризики

М. И. Руденко, асист.

Кіровоградский национальный технический университет

Система управления финансовым обеспечением автомобильного транспорта

В статье раскрыта сущность и особенности организации системы управления финансовым обеспечением автомобильного транспорта, выделены основные этапы и направления управления. Охарактеризовано стратегический, тактический и оперативный уровни управления финансовыми ресурсами в сфере автотранспорта. Определены основные пути повышения прибыльности автотранспортных предприятий. Предложены механизмы нейтрализации финансовых рисков.

финансовое обеспечение, автомобильный транспорт, система управления, финансовые ресурсы, прибыль, тарифная политика, финансовые риски

Постановка проблеми. Однією з основних проблем, що гальмує ефективний розвиток автомобільного транспорту, є недостатній обсяг фінансового забезпечення. Водночас належний рівень фінансування є запорукою соціально-економічного зростання як окремих автотранспортних підприємств, так і країни у цілому, оскільки ефективно фінансове забезпечення сфери автомобільного транспорту сприяє вирішенню економічних, соціальних, екологічних та інших проблем розвитку сучасного суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методичні та прикладні аспекти фінансового забезпечення різних напрямів економічної діяльності отримали втілення в наукових працях О.Д. Василика, Н.Т. Гуляєвої, І.В. Зятковського, Г.Г. Кірейцева, В.В. Ковальова, В.Д. Лагутіна, В.М. Опаріна, А.М. Поддєрьогіна, П.А. Стецюка, Е.С. Стоянової, С.В. Хачатуряна, Є.І. Шохіна. Віддаючи належне існуючим науковим фундаментальним розробкам, слід все ж відзначити, що сьогодні залишається малодослідженою проблема фінансового забезпечення автомобільного транспорту, недостатня увага надається обґрунтуванню теоретичних та методичних засад управління цим складним процесом.

Постановка завдання. Мета статті полягає в дослідженні системи управління фінансовим забезпеченням автотранспортної галузі, розгляді її основних елементів та визначенні напрямків удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Важливою складовою управління фінансовим забезпеченням є управління процесами формування та використання фінансових ресурсів, яке передбачає вирішення ряду питань, пов'язаних з вибором форм і методів фінансування, пошуком його джерел та їх оцінкою, обґрунтуванням доцільності й ефективності прийнятих заходів тощо. При цьому мають враховуватись не тільки стан, а й динаміка зовнішнього фінансового оточення. Використовувані в практиці управління методи, прийоми та інструменти повинні найповніше враховувати специфіку тієї чи іншої галузі. Все це вимагає відповідного теоретичного обґрунтування та розробки практичних рекомендацій, реалізація яких дозволяє забезпечувати виробничу й інвестиційну діяльність суб'єктів господарювання своєчасними за термінами надходження, достатніми за обсягами фінансовими ресурсами з мінімально можливими затратами на їх залучення та з урахуванням прийнятних рівнів ризиків.

Метою управління фінансовими ресурсами є забезпечення галузей та окремих суб'єктів господарювання оптимальним обсягом фінансових ресурсів у кожний конкретний період часу відповідно до напрямів їх розвитку, організація формування необхідного обсягу та раціонального використання фінансових ресурсів, максимізація прибутку та забезпечення підвищення ринкової вартості.

Механізм управління фінансовими ресурсами повинен базуватися на принципах повноти, оперативності, безперервності, циклічності, узгодженості термінів фінансових операцій, платоспроможності, збалансування ризиків, врахування потреб ринку, максимізації рентабельності, узгодженості з іншими економічними процесами й ефективності.

Під системою управління фінансовими ресурсами ми розуміємо динамічну сукупність форм, методів, важелів впливу на прийняття управлінських рішень з формування власних та залучених фінансових ресурсів та їх використання, що сприяє забезпеченню реалізації загальної економічної стратегії розвитку підприємства, максимізації його вартості, зменшенню рівня ризику та активізації інноваційної діяльності.

Система управління фінансовими ресурсами підприємства складається з двох напрямків:

- управління формуванням фінансових ресурсів;
- управління використанням фінансових ресурсів.

Основним завданням системи управління формуванням фінансових ресурсів є формування їх оптимальної структури. В свою чергу, процес планування структури фінансових ресурсів має дві складові: оптимізація співвідношення позикових і власних коштів та вибір конкретних фінансових інструментів для залучення фінансових ресурсів.

Система використання фінансових ресурсів пов'язана з прийняттям рішень щодо раціональної структури засобів підприємства – визначення напрямів фінансування.

Процес управління фінансовими ресурсами підприємств в сучасних умовах господарювання здійснюється у наступній послідовності [1, с. 21-23]:

- 1) визначення та формулювання проблеми;
- 2) звернення до попереднього досвіду менеджерів з приводу управління фінансовими ресурсами;
- 3) розробка альтернативних рішень;
- 4) прийняття управлінського рішення;
- 5) реалізація та оцінка результатів реалізації рішення.

В управлінні фінансовими ресурсами можна виділити три рівні – стратегічний, тактичний та оперативний.

Пріоритетом управління на стратегічному рівні є забезпечення необхідним обсягом фінансових ресурсів найбільш вагомим проектам, заходів та операцій, результатом яких можуть бути значні зміни фінансового стану підприємств галузі, різка зміна структури та величини усіх господарських засобів (активів) та джерел їх утворення (пасивів). В межах стратегічного управління фінансовими ресурсами визначаються стратегічні для галузі показники та контролюється виконання бюджетів, планів та прогнозів через систему стратегічних звітів, які містять ряд ключових фінансових показників. Відносно цих показників вимірюється ефективність роботи з досягнення встановлених стратегічних цілей чи забезпечення виконання бюджетів.

Стратегічне управління фінансовим забезпеченням автомобільного транспорту повинно враховувати наступні основні пріоритети його розвитку [6]:

- використання новітніх транспортних технологій: інтелектуальних транспортних систем, супутникових систем навігації, стеження та управління рухомими об'єктами;

- удосконалення технології перевезень, застосування методів транспортної логістики, різноманітних форм централізованого транспортного обслуговування та управління перевезеннями пасажирів та вантажів;

- створення системи періодичного підвищення кваліфікації та сертифікації професійної компетентності персоналу автомобільного транспорту;

- застосування заходів, що сприяють прискореному оновленню рухомого складу та оптимізації його структури за строком експлуатації, показниками безпеки, екологічності, енергоефективності;

- підвищення частки комбінованих перевезень, розроблення оптимальних технологічних схем у транспортних вузлах;

- удосконалення транспортно-експлуатаційного стану автомобільних доріг;

- удосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації водіїв транспортних засобів;

- застосування на транспортних засобах сучасних систем активної та пасивної безпеки, зокрема антиблокувальних систем, обмежувачів швидкості тощо;

- підвищення безпеки перевезень небезпечних, великогабаритних, великовагових та швидкопсувних вантажів;

- запровадження сучасних європейських технологій безпечного, екологічно сприятливого та енергоефективного автомобільного транспорту.

Функціональна спрямованість тактичного рівня управління фінансовими ресурсами автомобільного транспорту передбачає: пошук та розподіл необхідної кількості фінансових ресурсів для забезпечення окремих напрямків діяльності галузі й автотранспортних підприємств та їх основних підрозділів; постановку середньо- та короткотермінових цілей, контроль їх виконання та визначення порядку використання фінансових ресурсів у відповідності з довготерміновими цілями та вибраною стратегією підприємства. Серед завдань, що вирішуються на тактичному рівні, варто виокремити також підготовку пропозицій щодо інвестування в окремі сфери діяльності, щодо змін у структурі оборотних засобів, потребах у залученні зовнішніх джерел фінансування, емісії цінних паперів тощо. Рішення за такими пропозиціями приймаються керівниками верхнього рівня управління на основі аналізу інформації про виконання стратегічних планів, виявлених тенденцій у зміні найбільш важливих внутрігалузевих та внутрігосподарських показників діяльності та зовнішніх загальноекономічних факторів.

Під оперативним управлінням розуміється комплексна система заходів з розподілу та контролю фінансових ресурсів для забезпечення поточного розвитку автомобільного транспорту в межах виконання коротко- та середньотермінових планів. Пріоритетом управління для оперативного рівня є ефективне використання наявних фінансових ресурсів.

Стратегічне, тактичне та оперативне управління фінансовими ресурсами підприємств автомобільного транспорту неодмінно орієнтується на забезпечення зростання прибутку або, принаймні, стабілізацію його на певному рівні. Прибуток є головною метою та критерієм ефективної діяльності, безпосередньо впливає на фінансовий стан суб'єктів господарювання та є захисним механізмом від банкрутства, основним джерелом забезпечення фінансування внутрішніх потреб та подальшого розвитку.

Необхідною умовою удосконалення механізму формування прибутку є, на наш погляд, розрахунок його потреби. Економічне обґрунтування розрахунку потреби прибутку проводиться на основі детального планування окремих напрямків використання коштів для досягнення стратегічних цілей діяльності підприємства, визначення реальних можливостей підприємства щодо отримання необхідної суми прибутку. Виходячи з цього, пропонуємо здійснювати планування розподілу прибутку в такому порядку:

- визначення потреби у прибутку за напрямками його використання;
- формування цільової структури розподілу прибутку;
- визначення пріоритетності у використанні прибутку за окремими напрямками використання;
- балансування потреби у прибутку за напрямками його використання з можливостями отримання прибутку при здійсненні господарсько-фінансової діяльності підприємства.

Вважаємо, що розрахунок потреби автотранспортного підприємства у прибутку необхідно здійснювати за напрямками його використання:

- сплата податків та інших обов'язкових платежів і внесків, передбачених законодавством;
- фінансування розвитку матеріально-технічної бази підприємства (авансування основного капіталу);
- фінансування приросту власних обігових коштів (авансування власного обігового капіталу);
- формування фінансового резерву (фонд ризику чи фонд регулювання цін);
- погашення довгострокових і середньострокових кредитів банку;
- погашення інших видів кредитних зобов'язань підприємства і виплата процентів по них;
- фінансування соціального розвитку і заохочення трудового колективу;
- придбання кредитних зобов'язань, акцій інших підприємств.

Для того, щоб максимізувати прибуток підприємства, необхідно виконати комплекс завдань щодо забезпечення зростання обсягів діяльності, ефективного управління витратами, підвищення ефективності використання матеріально-технічної бази, оптимізації складу та структури обігових коштів, підвищення продуктивності праці та системи управління підприємства.

З огляду на зарубіжний досвід, якісного прориву у транспортній сфері можна досягти лише за рахунок використання нових технологій забезпечення процесів перевезень, що відповідають сучасним вимогам та високим міжнародним стандартам, зокрема, за рахунок розширення освоєння логістичного мислення і принципів

логістики. Транспортні підприємства, які використовують логістику в своїй практиці, досягають більшої стабільності, передбачуваності, конкурентоздатності, технологічності в перевезеннях.

Основні завдання логістики на автотранспортних підприємствах включають:

- розробку пропозицій щодо оптимізації вантажоперевезень з урахуванням часу і термінів доставки;
- поліпшення ситуації на підприємствах за рахунок розробки змінно-добового плану перевезень. Складання змінно-добових планів дозволяє чітко визначити потребу вантажовідправників у перевезенні вантажів і розрахувати витрати часу на організацію вантажоперевезень за певними маршрутами;
- складання раціонального маршруту руху автотранспортних засобів, що дозволяє поліпшити техніко-експлуатаційні показники роботи рухомого складу, підвищити продуктивність автомобілів і знизити собівартість 1 км перевезеного вантажу, а також отримати додатковий прибуток за надані транспортні послуги;
- розвиток транспортно-експедиційного обслуговування на підприємстві. Виконуючи за дорученням і від імені вантажовласників весь комплекс робіт, пов'язаних з відправленням і отриманням вантажів, спеціалізована експедиційна служба переймає на себе функції організатора транспортного процесу;
- зниження транспортних витрат за рахунок оптимізації формування маршрутів доставки вантажів.

Значний вплив на формування прибутку здійснює тарифна політика, обрана автотранспортним підприємством. Ефективна тарифна політика, на нашу думку, має включати такі етапи:

- визначення цілей ціноутворення (стратегія виживання, отримання максимального прибутку, завоювання лідерських позицій за якістю автотранспортних послуг тощо);
- оцінка попиту на автотранспортні послуги (застосування маркетингової політики);
- аналіз структури витрат;
- вивчення тарифів і ринкових позицій конкурентів;
- вибір оптимального методу ціноутворення;
- встановлення тарифу (ціни).

В останні десятиліття відбуваються процеси істотної трансформації фінансової системи, формування єдиного світового фінансового простору, суттєво ускладнюється взаємодія автотранспортних підприємств із зовнішнім фінансовим середовищем, загострюються загальні проблеми розробки та реалізації стратегії управління фінансовими ресурсами. За умов конкуренції автотранспортні підприємства мають враховувати дані процеси під час здійснення своєї фінансової діяльності, котра, в свою чергу, повинна бути націлена на перспективу. Свідома розробка та реалізація фінансової стратегії виступає початковим пунктом трансформації системи управління фінансовими ресурсами.

Стратегія управління фінансовими ресурсами включає визначення методів формування фінансових ресурсів, цілей їхнього використання, часових характеристик, важелів і прийомів управління рухом фінансових ресурсів та капіталу, визначення спеціального функціонального «стратегічного набору» (як структури специфічних фінансових стратегій), а також розробку фінансових планів.

Потрібно зважати на те, що стратегічне управління реалізується в певних умовах, які накладають додаткові обмеження. Тому для розробки і реалізації стратегії управління фінансовими ресурсами підприємств, перш за все, необхідно дослідити

сферу дії чинників внутрішнього та зовнішнього фінансового середовища.

У цьому контексті варто зауважити, що негативний відбиток на фінансове забезпечення автомобільного транспорту спричиняють постійні зміни в податковому законодавстві України, дестабілізація фінансового ринку і структурні зміни капіталу, спричинені змінами банківських відсотків за кредитами, коливанням курсів валют, зростанням темпів інфляції.

Мають місце і значні внутрішні проблеми фінансового забезпечення галузі автомобільного транспорту. Сьогодні комфортне, економне та безпечне перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом не забезпечується внаслідок відсутності вітчизняної вантажної техніки для контейнерних перевезень та переміщення автошляхами інших великогабаритних вантажів, бракує сучасних автобусів як для міжміського, так і для внутрішньоміського переміщення. Недостатньо якісним є транспортно-експлуатаційний стан автомобільних доріг України. На багатьох автотранспортних підприємствах не створені умови для ефективного функціонування фінансового механізму, управління відтворювальними процесами і ресурсною базою. Мова йде насамперед про низький рівень технічного забезпечення, зростання простроченої дебіторської і кредиторської заборгованостей, відсутність грошової готівки, нестійке фінансове становище.

Логіка управління фінансовим забезпеченням автомобільного транспорту повинна виходити з необхідності прийняття виважених та ефективних рішень у сферах:

- управління оборотними активами, кредиторською та дебіторською заборгованістю, що передбачає мобілізацію та ефективне використання всіх наявних фінансових ресурсів та мінімізацію витрат;

- управління інвестиціями, що забезпечує створення та придбання необхідних активів, використання яких дозволяє підтримувати конкурентоспроможність, нормальне функціонування та здійснювати економічний розвиток ;

- управління позичковим капіталом, посередництвом якого досягається оптимальне за вартістю залучення та використання кредитних ресурсів комерційних банків.

Кожне автотранспортне підприємство, як суб'єкт господарської діяльності, піддається значному впливу оточення. Це й зміна тарифів і ставок на перевезення, зміна ціни на паливно-мастильні матеріали, запасні частини й матеріали, зміна попиту та пропозиції. Усе це може змінити ефективність діяльності підприємств.

У процесі розробки та реалізації фінансової стратегії автотранспортного підприємства необхідно врахувати фінансові ризики, з якими зустрічається підприємство у процесі своєї діяльності. Зміна економічної ситуації в країні та кон'юнктури фінансового ринку призводить до зростання впливу фінансових ризиків на результативність фінансової діяльності підприємства.

До основних механізмів нейтралізації фінансових ризиків відносяться: уникнення ризику, утримання ризику, мінімізація ризику, передача ризику.

Уникнення ризику полягає у розробці внутрішніх заходів, які повністю виключають конкретний вид фінансового ризику. Цей метод дозволяє повністю уникнути потенційних втрат, пов'язаних із фінансовими ризиками, однак, з іншого боку, не дозволяє одержати прибуток, пов'язаний із ризикованою діяльністю. Крім того, ухилення від фінансового ризику може бути просто неможливим. Тому, як правило, цей спосіб варто застосовувати лише до дуже серйозних та великих ризиків, наприклад, в умовах економічної кризи, коли вся діяльність підприємства спрямовується на забезпечення його виживання.

Утримання ризику працює в поєднанні з внутрішнім страхуванням. Мінімізація

(зменшення) ризиків на підприємстві може бути здійснена шляхом диверсифікації та лімітування. З метою лімітування фінансових ризиків автотранспортного підприємства необхідно встановити відповідні фінансові нормативи (ліміти) за окремими напрямками фінансової діяльності з метою фіксації можливих фінансових втрат на допустимому для підприємства рівні. Перелік нормативів (лімітів) залежить від виду ризику, що лімітується.

Диверсифікація ризику дозволяє знижувати окремі види фінансових ризиків і полягає у зменшенні рівня їхньої концентрації. Цей метод ризик-менеджменту використовується лише для уникнення негативних наслідків несистематичних (специфічних) ризиків, які залежать від самого підприємства. Цей метод дає змогу уникнути частини фінансового ризику на основі розподілу капіталу між різноманітними видами діяльності. Диверсифікація передбачає отримання додаткової інформації про варіанти вибору й очікувані результати. Як наслідок, виникає можливість здійснити точніший вибір і зменшити ризик погіршення фінансових результатів підприємства.

Передача ризику поєднується із зовнішнім страхуванням, вона здійснюється за такими напрямками: передача ризику шляхом укладання договору факторингу, договору поручительства, біржових угод тощо.

Прийняття ризику на себе – пошук підприємством джерел необхідних ресурсів для покриття можливих втрат. У цьому випадку втрати покриваються з будь-яких ресурсів, що залишилися після настання фінансового ризику.

Розглянуті методи дозволяють зменшити ймовірність виникнення фінансових ризиків, але при цьому не створюються спеціальні фонди і резерви для компенсації можливих фінансових втрат у випадку, коли ризикова подія настала. Така роль відводиться страхуванню як одному з методів управління фінансовими ризиками. Якщо сформованих резервів власних грошових коштів не вистачає для компенсації можливих фінансових втрат, ризик утримувати не доцільно, його краще передати страховій компанії, за рахунок чого вдасться уникнути відволікання фінансових ресурсів з обігу.

Загалом ризик-менеджмент містить п'ять можливих стратегій, які можуть бути використані для оптимізації рівня фінансових ризиків при побудові фінансової стратегії автотранспортного підприємства:

- відмова від видів діяльності, які містять визначене джерело фінансового ризику;
- прийняття відповідальності за ризик фінансової стратегії з гарантією повної компенсації втрат за рахунок власних джерел;
- продаж і передача відповідальності за фінансовий ризик іншим особам, зокрема, страховим організаціям;
- скорочення або попередження можливих негативних наслідків від фінансового ризику за допомогою попереджувальних заходів;
- орієнтація діяльності на фінансовий ризик, тобто використання усіх видів ресурсів в одній сфері діяльності з метою отримання прибутку при високому рівні ризику.

Для забезпечення ефективності структуризації та функціонування системи стратегічного управління автотранспортним підприємством повинна використовуватися така технологія управління, як контролінг, який передбачає: удосконалення системи стратегічного управління підприємством шляхом виявлення та ліквідації вузьких місць; удосконалення методик планування, аналізу, контролю, інформаційного забезпечення процесу стратегічного управління підприємством; забезпечення вчасного виявлення відхилень від запланованих параметрів діяльності та

прогнозування подальшого розвитку ситуації.

До переваг, що надає контролінг слід віднести оптимізацію структури та підвищення гнучкості системи стратегічного управління підприємства, підвищення адаптивності підприємства до мінливості маркетингового середовища, спрощення процесу стратегічного управління підприємством, підвищення інформованості керівного складу підприємства про наявні сильні сторони та можливості, слабкі сторони та небезпеки підприємства, забезпечення конкурентних переваг підприємства.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, система управління фінансовим забезпеченням передбачає створення необхідних умов для забезпечення галузей та окремих підприємств оптимальним обсягом фінансових ресурсів у кожний конкретний період часу відповідно до стратегічних та поточних напрямів їх розвитку. Від ефективної організації системи управління фінансовим забезпеченням автомобільного транспорту залежить фінансово-економічний стан автотранспортних підприємств, їх конкурентні позиції в оточуючому бізнес-середовищі. У цьому відношенні подальші наукові дослідження доцільно зосередити на дослідженні методів оптимізації структури джерел фінансових ресурсів автомобільного транспорту.

Список літератури

1. Безбородова Т.В. Удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємства / Т.В. Безбородова // Держава та регіони. – 2006. – №5. – С. 21-23
2. Боронос В.Г. Формування механізму оптимізації структури капіталу та його вплив на фінансовий потенціал підприємства / В.Г. Боронос // Механізм регулювання економіки. – 2010. – № 3, Т.1 – С. 154–160.
3. Ван Хорн Дж. К. Основы финансового менеджмента: учебник / Джеймс К. Ван Хорн, Джон М. Вахович, мл. – [Пер. с англ. О. Л. Пелявского]. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2009. – 1225с.
4. Концепція розвитку транспортно-дорожнього комплексу України на середньостроковий період та до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mintrans.gov.ua/mintrans/control/uk/publish/articl>.
5. Потій В.З. Фінансова стратегія підприємств як складова фінансового управління / В.З. Потій, О.М. Дем'яненко // Збірник наукових праць Національного університету податкової служби України. – 2009. – №2. – С.26-29.
6. Транспортна стратегія України на період до 2020 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2010 р. №2174-р [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2174-2010-p>.
7. Финансовый менеджмент: учебное пособие / А.Н. Гаврилова, Е.Ф. Сысоева, А.И. Барабанов, Г.Г. Чигарев, Л.И. Григорьева, О.В. Долгова, Л.А. Рыжкова. – [6-е изд., стер.]. – М.: КНОРУС, 2010. – 432 с.
8. Strategic financial management / [Clarke R. G., Wilson B. D., Daines R. H., et al.]. – Homewood, Ill. : Irwin, 1988. – 360 p.

Mariya Rudenko

Kirovohrad National Technical University, Kirovohrad, Ukraine

Management System of Financial Support of the Automobile Transport

The system of financial support of road transport is disclosed in the article. The nature and characteristics, the principles underlying the system of financial management is investigated, the sequence of process of management is considered.

The strategic, tactical and operational levels of financial management in the road transport sector have been characterized. It has been emphasized that a qualitative breakthrough in the field of transport is possible under proper funding of new technologies to ensure transportation processes that meet modern requirements and international standards. The main tasks of logistics in the road transport sector have been substantiated. The stages of implementing an effective tariff policy motor company have been determined. The internal and external problems associated with financial support of road transport have been analyzed. It has noted that the logic of the financial provision of road transport is associated with the adoption of balanced and effective solutions in the areas of current assets, loan capital and investment.

Ways of improving of the strategy and tactics of the financial provision of road transport have been proposed. Directions of increasing the profitability of transport companies have been substantiated. The mechanisms that neutralize financial risks have been elaborated.

financial security, road transport management system, financial resources, revenue, tariff policy, financial risks

Одержано 15.11.14

УДК 351.354:338.001.36:378

І.О. Царенко, асп.

Кіровоградський національний технічний університет

Рейтингові системи ранжування вищих навчальних закладів: українські та світові методики

У статті охарактеризовано концептуальні засади методології проведення ранжування вищих навчальних закладів відповідно до українських та світових рейтингових систем. Розкрито вплив рейтингових систем на поведінку абітурієнтів при виборі вищого навчального закладу. Проаналізовано методики проведення українських рейтингів, виділено найбільш популярні з них та представлено лідерів національних рейтингів. Виокремлено світові рейтингові методики ранжування вищих навчальних закладів та позиції українських університетів в них. Крім того, проаналізовано нову рейтингову багатовимірну систему U-Multirank.

рейтинг, ранжування, конкурентоспроможність вищих навчальних закладів, методика, індикатор, критерій

И.А. Царенко, асп.

Кіровоградский национальный технический университет

Рейтинговые системы ранжирования высших учебных заведений: украинские и мировые методики

В статье охарактеризованы концептуальные основы методологии проведения ранжирования высших учебных заведений в соответствии с украинскими и мировыми рейтинговыми системами. Раскрыто влияние рейтинговых систем на поведение абитуриентов при выборе высшего учебного заведения. Проанализированы методики проведения украинских рейтингов, выделены наиболее популярные из них и представлены лидеры национальных рейтингов. Выделены мировые рейтинговые методики ранжирования высших учебных заведений и позиции украинской университетов в них. Кроме того, проанализировано новую рейтинговую многомерную систему U-Multirank.

рейтинг, ранжирование, конкурентоспособность высших учебных заведений, методика, индикатор, критерий

Постановка проблеми. З огляду на те, що освіта являє собою каталізаторне поле для подальшого формування політичного, економічного, соціального та наукового рівня організації суспільства, якість освітніх послуг є стратегічно важливим чинником для розвитку національного господарства в цілому. Оскільки освітні послуги, здебільшого, продукуються вищими навчальними закладами (далі - ВНЗ), визначення рейтингової позиції є засобом моніторингу якості їх послуг.

Особливо актуальним процес ранжування українських ВНЗ є нині, в умовах трансформаційної перебудови вищої освіти України, на шляху інтеграції у європейське співтовариство. Здійснення процесу моніторингу на сучасному етапі проявляється у